

Sygn. akt V ACa 911/14

## WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 16 czerwca 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach V Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący :	SSA Janusz Kiercz
Sędziowie :	SA Olga Gornowicz-Owczarek SA Aleksandra Janas (spr.)
Protokolant :	Barbara Knop

po rozpoznaniu w dniu 16 czerwca 2015 r. w Katowicach

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) Spółki Akcyjnej w C.

przeciwko M. N.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Katowicach

z dnia 30 września 2014 r., sygn. akt XIII GC 466/13

1. oddała apelację;
2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt V ACa 911/14

## UZASADNIENIE

W dniu 17 kwietnia 2013r. powódka (...) Spółka Akcyjna w C. wystąpiła do Sądu Okręgowego w Katowicach z pozwem w postępowaniu nakazowym, w którym domagała się zasądzenia od pozwanej M. N. kwoty 282.324,85zł wraz z należnymi odsetkami i kosztami procesu. Uzasadniając to żądanie podała, że dochodzona kwota stanowi wierzytelność, którą powódka nabyła w drodze cesji od spółki (...).M., Z. (...) Spółka Jawna w J.. W spółce tej pozwana dokonywała zakupów rur (...) różnej wielkości i rodzaju, przyjęła następnie wszystkie wystawione faktury i mimo wezwania nie dokonała zapłaty należności wynikających z tych faktur.

W dniu 8 maja 2013r. wydano w sprawie nakaz zapłaty, od którego pozwana wniosła zarzuty żądając oddalenia powództwa i kwestionując ważność umowy przelewu wierzytelności oraz zasadność powództwa. W odpowiedzi na podniesione zarzuty powódka podtrzymała swe stanowisko w sprawie, a dodatkowo – w razie nieuwzględnienia żądania przez Sąd Okręgowy – wniosła o zasądzenie od pozwanej odszkodowania w wysokości 239.976,12zł wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu tytułem odszkodowania za szkodę wyrządzoną przez pozwaną w wyniku złożenia oświadczenia o uznaniu długu i zrzeczeniu się zarzutu potrącenia, co stanowiło podstawę wypłaty na rzecz sprzedawcy kwoty finansowania odpowiadającej 85% wartości każdej z faktur, a to w ramach łączącej powódkę ze sprzedawcą umowy faktoringu.

W dniu 12 września 2013r. powódka wystąpiła do Sądu Okręgowego w Katowicach z kolejnym pozwem w postępowaniu nakazowym, w którym domagała się zasądzenia od pozwanej kwoty 214.144,23zł wraz z odsetkami i kosztami procesu, co również opierała na umowie cesji zawartej ze spółką (...), której pozwana nie zapłaciła za nabyte towary. Także w tej sprawie – w dniu 18 września 2013r. – wydano nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym, od którego pozwana wniosła zarzuty twierdząc, że sprzedawca nie wydał jej zakupionych towarów. Wobec takiego stanowiska pozwanej powódka na wypadek nieuwzględnienia jej żądania wniosła o zasądzenie od pozwanej dalszego odszkodowania w wysokości 148.756,26zł wraz z odsetkami od dnia wniesienia pozwu.

W toku postępowania wobec zapłaty przez pozwaną na poczet należności objętej pierwszym nakazem zapłaty kwoty 21.955zł powódka cofnęła pozew w tym zakresie.

Wyrokiem z 30 września 2014r., zapadłym w obu sprawach rozpoznanych i rozstrzygniętych łącznie, Sąd Okręgowy uchylił wydane w nich nakazy zapłaty, oddalił powództwa i zasądził od powódki na rzecz pozwanej koszty procesu - odpowiednio 12.217zł oraz 11.217zł. Sąd ustalił, że pozwana przez około 10 lat współpracowała ze spółką (...).M., Z. (...) Spółką Jawna w J., od której kupowała materiały w postaci rur (...). W toku tej współpracy sprzedawca (cedent), chcąc zabezpieczyć się przy umowach sprzedaży, uzależnił wydanie towaru od podpisania przez pozwaną faktury oraz wyrażenia zgody na cesję wierzytelności objętej fakturą, z uwagi na łączącą tę spółkę z powódką umowę factoringu. Praktyką było także wydawanie towaru po upływie pewnego czasu od dnia wystawienia faktury, przy czym następowało to bezpośrednio na rzecz kontrahentów pozwanej na realizowanych przez nich budowach. Zamówienia były składane telefonicznie lub za pośrednictwem poczty elektronicznej, ze wskazaniem miejsca, gdzie należało dostarczyć towar, następnie sprzedawca wystawiał fakturę VAT. Realizacja zamówienia następowała w późniejszym czasie i miała związek z warunkami atmosferycznymi, odległością do odbiorcy i terminem uzyskania pozwolenia wjazdu na konkretną umowę. Praktyka taka związana była z wahaniami cen towaru, czemu miało zapobiec wystawienie faktury potwierdzającej dokonanie transakcji, przy czym z uwagi na zaufanie pomiędzy kontrahentami potwierdzenie dostaw odbywało się ustnie lub poprzez odręczne zapiski magazyniera lub potwierdzenie wydane przez kierownika określonej budowy, które następnie za pośrednictwem poczty przesyłano pozwanej. W okresie objętym pozwem, to jest od 26 listopada 2012r. do 22 lutego 2013r., cedent wystawił pozwanej siedem faktur VAT (o numerach: (...), (...), (...), (...), (...), (...), (...)) na łączną kwotę 496.468,80zł brutto. Faktury te zawierały w swej treści powołanie się na łączącą cedenta z powódką umowę faktoringu i wskazywały konieczność zapłaty na rzecz cesjonariusza. Jednocześnie pozwana w zaufaniu do cedenta podpisała wymagane przez cesjonariusza standardowe oświadczenie o wyrażeniu zgody na przelew i uznaniu zobowiązań. Jak ustalono, z uwagi na niekorzystne warunki atmosferyczne, a później z uwagi na problemy finansowe cedenta, towar objęty wymienionymi wyżej fakturami nie został pozwanej dostarczony, cedent nie osiągnął z powódką porozumienia do realizacji wierzytelności ponieważ nie był w stanie zwrócić otrzymanej zaliczki faktoringowej. Ponieważ liczone na możliwość wykonania zamówień z późniejszym czasie, faktury te nie zostały skorygowane. Ostatecznie, po bezskutecznym wezwaniu cedenta do wydania towaru pozwana odstąpiła od umowy sprzedaży, o czym powiadomiła powódkę. Wierzytelności wynikające z opisanych wyżej faktur VAT stały się przedmiotem umowy cesji zawartej pomiędzy spółką (...) i powódką.

W oparciu powyższe okoliczności faktyczne Sąd Okręgowy uznał za udowodnione, że choć pomiędzy pozwaną i cedentem doszło do zawarcia umów sprzedaży towarów objętych dołączonymi do pozwów fakturami, to jednak pozwana towarów tych nie otrzymała. Sprzedawca nie spełnił bowiem swego świadczenia polegającego na

przeniesieniu własności rzeczy nabytej, do czego po myśli art.535 § 1 k.c. i art.155 § 2 k.c. konieczne było przeniesienie posiadacza rzeczy (jako oznaczonej co do gatunku). Pozwana mogła zatem wstrzymać się ze spełnieniem swego świadczenia na podstawie art.488 § 1 i 2 k.c. , a co więcej, po bezskutecznym wezwaniu do wydania towaru od umowy odstąpiła. Podkreślił też Sąd Okręgowy, że w toku postępowania dowodowego powódka nie wykazała, iż zbywca wierzytelności wydał pozwanej nabyty towar, zaferowane dowody w postaci faktur VAT, umowy cesji i podpisanych przez pozwaną oświadczeń przedmiocie wyrażenia zgody na przelew wierzytelności i uznanie zobowiązań uznał za niewystarczające w świetle zgodnych twierdzeń stron umowy sprzedaży, z których wynikały okoliczności przeciwne. Przyjętą przez kontrahentów praktykę Sąd uznał za będącą przejawem zaufania wynikającego z wieloletniej współpracy, a złożenie oświadczeń o zgodzie na przelew wierzytelności i uznaniu roszczeń ocenił jako wymóg wynikający z umowy zawartej przez spółkę (...) z powódką. Sąd Okręgowy wskazał też, że niezbędną przesłanką dla uznania roszczenia jest jego istnienie. Skoro zatem postępowanie dowodowe wykazało, że roszczenie z tytułu zapłaty ceny nie powstało albowiem nigdy nie doszło do wydania i przeniesienia posiadania nabytych rur, to pozwana nie mogła skutecznie złożyć oświadczenia o jego uznaniu. Na podstawie art.513 § 1 k.c. pozwana była ona uprawniona do podniesienia wobec powódki zarzutu nieistnienia wierzytelności, co skutecznie uczyniła. W konsekwencji umowa cesji nie wywarła skutków prawnych, a to z braku wierzytelności mogącej być jej przedmiotem. Tym samym powódka nie była legitymowana czynnie do dochodzenia wskazanej w pozwie kwoty.

Oceniając zasadność żądania zasądzenia na rzecz powódki odszkodowania za szkodę, jakiej doznała w wyniku wypłacenia cedentowi zaliczki faktoringowej oraz rozważając problem winy jako podstawy odpowiedzialności deliktowej z art.415 k.c. Sąd Okręgowy stwierdził, że w rozpoznawanej sprawie zachowania pozwanej nie można uznać za bezprawne. Wprawdzie podpisała ona oświadczenia o wyrażeniu zgody na przelew wierzytelności i uznaniu zobowiązań, które zostały jej przedstawione przez cedenta wraz z wystawionymi fakturami VAT, jednak pozostając z cedentem w stałych stosunkach handlowych i działając w zaufaniu do niego była przekonana że oświadczenia te zostaną przedłożone powódce dopiero po otrzymaniu przez pozwaną towarów wynikających ze spornych faktur. Podkreślił też, że to spółka (...), a nie pozwana, dostarczyła powódce owe oświadczenia, co stanowiło podstawę umowy cesji mimo świadomości cedenta, że z uwagi na niedostarczenie towaru wierzytelności nie powstały. Nie można też było uznać, jak wskazał Sąd Okręgowy, że działanie pozwanej w stosunku do powódki było zawinione ponieważ złożyła ona podpisy na oświadczeniach kierując się utartą praktyką, nie miała także zamiaru oszukania czy wprowadzenia w błąd powódki, lecz była przekonana, że towar objęty fakturami zostanie jej dostarczony przed przedstawieniem oświadczeń powódce. Z tych przyczyn uznał Sąd, że odpowiedzialność odszkodowawcza za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym - oparta na zasadzie winy - jest wykluczona w sytuacji, gdy działanie wywołujące szkodę nie było ani bezprawne, ani zawinione i ostatecznie stwierdził, że wydane w obu sprawach nakazy zapłaty podlegają uchyleniu na podstawie art.496 k.p.c. O kosztach procesu orzeczono na podstawie art.98 k.p.c.

W apelacji od opisanego wyroku powódka zarzuciła błędy w ustaleniach faktycznych polegające na przyjęciu, że pozwana nie zawarła ze spółką (...) umowy sprzedaży materiałów wymienionych w fakturach VAT (...) i (...), a towar objęty tymi fakturami nie został pozwanej dostarczony, podczas gdy zgromadzony w sprawie materiał dowodowy wskazuje, że strony zawarły umowę sprzedaży, a pozwana sprzedany jej towar odebrała, a nadto polegające na przyjęciu, że działanie pozwanej w postaci podpisania oświadczeń o otrzymaniu towaru nie było bezprawne ani zawinione, podczas gdy miała ona świadomość, że oświadcza nieprawdę i że na podstawie jej oświadczenia powódka wypłaci spółce (...) kwoty finansowania na podstawie umowy faktoringu. W oparciu o powyższe zarzuty skarżąca domagała się zmiany wyroku poprzez utrzymanie w mocy nakazów zapłaty z dnia 8 maja 2013r., wydanego w sprawie XIII GNc 256/13 i z dnia 18 września 2013r., wydanego w sprawie XIII GNc 586/13, ewentualnie poprzez zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanej kwoty 388.732,38zł z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwanej odpisu pozwu, wniosła też o zasądzenie kosztów postępowania za obie instancje.

Pozwana wniosła o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania odwoławczego.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje.

Apelacja nie jest zasadna.

Sąd Apelacyjny podziela i akceptuje ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd Okręgowy i czyni je własnymi. Znajdują one oparcie w zgromadzonych w sprawie dowodach, które poddano ocenie spełniającej wymogi z art.233 § 1 k.p.c.

Odnosząc się do pierwszego z podniesionych zarzutów na wstępie wypada zauważyć, iż dotyczy on błędnych w ocenie skarżącej ustaleń faktycznych dotyczących okoliczności związanych ze sprzedażą i wydaniem towarów wymienionych w fakturach VAT o numerach (...). Z treści żadnego z dwóch pozwów nie wynika by należności z tego tytułu objęte były żądaniem powódki. W sprawie XIII GNc 256/13 skarżąca dochodziła bowiem roszczeń z faktur VAT o numerach (...), (...), (...)i (...), a w sprawie XIII GNc 586/13 z faktur (...), (...) i (...). Już chociażby z tej przyczyny podniesiony zarzut nie jest zasadny. Odmienne także niż podaje skarżąca, Sąd Okręgowy nie ustalił, że pozwana nie zawarła ze spółką (...) umowy sprzedaży, przeciwnie, jak wynika z poczynionych ustaleń, okoliczność ta została uznana za udowodnioną. Sąd Okręgowy stwierdził wyraźnie, że wobec niedostarczenia towaru pozwana skutecznie od umowy sprzedaży odstąpiła. W tym miejscu dla porządku jedynie Sąd Apelacyjny stwierdza, iż wezwanie do wydania towaru było o tyle zbędne, że spółka nie mogła świadczenia spełnić. Jak wynika z niekwestionowanych przez żadną ze stron okoliczności, na skutek utraty płynności finansowej nie mogła dokonać zakupu komponentu niezbędnego do produkcji rur, a rury już wyprodukowane zostały zajęte przez komornika w toku postępowania egzekucyjnego.

Powódka kwestionowała walory dowodowe zeznań świadka K. L., pracownika pozwanej zatrudnionego na stanowisku magazyniera, który w czerwcu 2013r. na jej polecenie miał dokonać sprawdzenia czy towary nabyte w spółce (...) zostały faktycznie dostarczone. Sąd Apelacyjny nie podziela stanowiska powódki, iż zeznania te nie wniosły istotnych dla sprawy informacji. Z uwagi na praktykę opisaną przez pozwaną oraz świadków Z. B. i W. M. (wspólników spółki (...)) cechującą się odformalizowaniem obrotu pomiędzy tymi kontrahentami, co wynikało z zaufania powstałego w trakcie wieloletniej współpracy, pozwana nie dokonywała odbioru zakupionego towaru, co więcej, w chwili zakupu towar ten faktycznie nie istniał. Dopiero po tzw. wywołaniu, to jest zawiadomieniu o potrzebie dostarczenia towaru, następowała trwająca zwykle ok. 2 dni produkcja, a potem dostawa rur na miejsce ich przeznaczenia, o czym pozwana uzyskiwała informacje drogą pocztową od swoich kontrahentów na poszczególnych budowach. Od nich także dowiedziała się, że towar objęty fakturami dołączonymi do pozwu nie został dostarczony, co spowodowało konieczność podjęcia czynności sprawdzających w terenie. Jak wynika z zeznań tego świadka, po przeprowadzeniu kontroli istotnie ustalono, że na terenie poszczególnych budow nie ma rur zakupionych w spółce (...). Nie sposób czynić obecnie zarzutu, że kontrola nie odbyła się niezwłocznie po wystawieniu faktur skoro z założenia towar miał być dostarczony dopiero po jakimś czasie i w razie zgłoszenia takiej potrzeby. Nie może też dziwić, że wspólnicy spółki (...) nie wiedzieli o kontroli dostaw materiałów skoro pozwana nie zaangażowała ich do tej czynności i nie twierdziła nawet, że zostali oni uprzednio o niej poinformowani. Co się natomiast tyczy warunków pogodowych jako przeszkody w dostarczeniu towaru, godzi się zauważyć, iż faktury dołączone do pozwu w obu sprawach wystawiono w okresie od listopada 2012r. do lutego 2013r. a faktem notoryjnym jest ograniczone zapotrzebowanie na materiały budowlane w miesiącach zimowych. Nie można też czynić pozwanej zarzutu, że faktury VAT nie zostały „anulowane” skoro to nie pozwana były ich wystawcą.

Sąd Apelacyjny aprobuje również stanowisko Sądu Okręgowego o braku winy pozwanej jako podstawy jej odpowiedzialności deliktowej wobec powódki. Podniesiony w apelacji zarzut poczynienia błędnych ustaleń faktycznych polegających na przyjęciu, że działanie pozwanej nie było bezprawne ani zawinione jest o tyle nieprecyzyjny, że skarżąca reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika nie wskazuje jakie konkretnie ustalenia Sądu Okręgowego w tej materii okazały się wadliwe, zdaje się ona raczej podważać wnioski odnoszące się do braku zawinienia gdy twierdzi, że pozwana swoim zachowaniem (to jest poświadczając odbiór towaru) nie naruszyła wprawdzie żadnej normy prawnej, ale zasadę uczciwości i pewności obrotu gospodarczego. Jako niezasadne i nieuprawnione ocenił stanowisko Sądu Okręgowego, że pozwana mogła zakładać, że omawiane oświadczenia zostaną przesłane powódce dopiero gdy nastąpi dostawa towaru, a w konsekwencji powinna zdawać sobie sprawę z tego, że jej nieprawdziwe oświadczenie spowoduje wypłatę określonych środków na rzecz sprzedawcy, a do wypłaty by nie doszło gdyby odmówiła oświadczenia nieprawdy.

Ustalone w sprawie okoliczności faktyczne nie potwierdzają powyższych wniosków. Ocena ewentualnego zawinienia i bezprawności działania pozwanej nie może być dokonana w oderwaniu od dziesięcioletniej praktyki stosowanej w jej relacjach handlowych ze spółką (...). Podkreślenia wymaga, że nabywany w tej spółce towar z założenia wydawany był z opóźnieniem. Powódka nie wykazała, ani nawet nie twierdziła, że kiedykolwiek miała miejsce sytuacja by zakupiony towar nie został wydany lub by pozwana nie uregulowała ceny. Skoro zatem przebieg dotychczasowej współpracy pomiędzy stronami umowy sprzedaży nie dawał jakichkolwiek podstaw do podważania wiarygodności czy uczciwości kontrahenta, pozwana mogła zasadnie spodziewać się, że także w wypadku transakcji objętych dołączonymi do pozwu fakturami sprzedawca wykona swe świadczenie i w odpowiednim czasie dostarczy towar. W tych okolicznościach nie można zasadnie twierdzić, iż swoim działaniem pozwana naruszyła dobre obyczaje kupieckie czy zasady uczciwości w obrocie. Wbrew podnoszonym w apelacji zarzutom skarżąca nie wykazała też by w dacie składania oświadczeń pozwana dysponowała kopią umowy faktoringu, a z twierdzeń samej pozwanej wynika, iż uzyskała ją dopiero w toku niniejszego procesu.

Tytułem zakończenia, odnosząc się do wniosków apelacji, Sąd Apelacyjny na marginesie jedynie pragnie zauważyć, iż powódka nie może co do zasady domagać się utrzymania w mocy opisanych na wstępie nakazów zapłaty w całości skoro w toku postępowania cofnęła powództwo co do kwoty 21.955zł, uiszczonej przez pozwaną w związku z przymusem egzekucyjnym. Choć ograniczenie żądania pozwu nie znalazło odzwierciedlenia w stosownej decyzji procesowej Sądu, roszczenie powódki w tej części wygasło i nie może już być skutecznie dochodzone.

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny uznał, że zaskarżony wyrok jest trafny, wobec czego oddalił apelację na podstawie art.385 k.p.c. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego zapadło na mocy art.98 k.p.c. w związku z § 6 pkt 7 i § 13 ust.1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jedn. Dz.U. z 2013r., poz.461).